

УДК 336.71

Скірка А.С.
аспірант

Тернопільського національного економічного університету

Адамик Б.П.

кандидат економічних наук, доцент кафедри банківської справи
Тернопільського національного економічного університетуПРОБЛЕМАТИКА ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФОНДУ
ГАРАНТУВАННЯ ВКЛАДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

THE FINANCIAL PROBLEMS OF THE DEPOSIT GUARANTEE FUND

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано та подано проблеми Фонду щодо розміру фінансових ресурсів. Звернено увагу на недоліки «очистки» банківської системи впродовж 2014–2016 рр. Відзначено, що проблема розміру фінансових ресурсів у Фонді гарантування вкладів та девальвація національної валюти сприяли зростанню паніки та масштабному вилученню коштів із банківської системи. Звернуто увагу на безвідповідальність власників банків перед своїми кредиторами. Сконцентровано увагу на проблемі механізму черговості виплат щодо вимог кредиторів.

Ключові слова: гарантування вкладів, депозит, банк, вкладник.

АННОТАЦИЯ

В статье проанализированы и представлены проблемы Фонда по размеру финансовых ресурсов. Обращено внимание на недостатки «очистки» банковской системы в течение 2014–2016 гг. Отмечено, что проблема размера финансовых ресурсов в Фонде гарантирования вкладов и девальвация национальной валюты способствовали росту паники и масштабному изъятию средств из банковской системы. Обращено внимание на безответственность владельцев банков перед своими кредиторами. Сконцентрировано внимание на проблеме механизма очередности выплат по требованиям кредиторов.

Ключевые слова: гарантирование вкладов, депозит, банк, вкладчик.

ANNOTATION

The article presents the analysis of the Deposit Guarantee Fund problems in financial resources. And focus on the disadvantages of clearing the ukrainian banking sector, during 2014–2016. It has been emphasized the huge problem of the financial resources size in the Deposit Guarantee Fund. Also indicated that the level of the national currency devaluation contributed to the growth of panic and large-scale withdrawal of funds from the Ukrainian banking system. It has been pointed the colossal problem of irresponsibility owners of insolvent banks in front to their creditors.

Keywords: deposit guarantee, deposit, bank, depositor.

Постановка проблеми. Система гарантування вкладів відіграє вкрай важливу роль у функціонуванні банківської системи. Вона виступає одним з основних елементів підвищення довіри до банків. Аналіз роботи вітчизняної системи страхування депозитів у 2014–2017 рр. виявив у ній серйозні проблеми. Гострота та масштабність цих проблем здійснюють негативний вплив як на розвиток банківської системи, так і на подальше відновлення української економіки.

Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (далі – Фонд, ФГВФО), а також НБУ як центральний орган регулювання банківської діяль-

ності виступають однією з ланок забезпечення фінансової безпеки держави. Проблемні аспекти діяльності ФГВФО дають можливість стверджувати, що вітчизняна система страхування депозитів потребує якнайшвидшого поліпшення та розвитку. Через це задля пошуків шляхів її вдосконалення слід детальніше розглянути проблеми ФГВФО у фінансовому просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питанням гарантування банківських вкладів присвячено праці багатьох українських та зарубіжних учених, зокрема В. Огієнко, Т. Смовженко, І. Серветник, В. Пашнєва, М. Адамчук, К. Молодик, О. Турбанова, Г. Ходачник та ін. Проте чітко не було окреслено проблематику розміру та наповнення фінансових ресурсів ФГВФО, у період системних кризових явищ у вітчизняній банківській системі.

Мета статті полягає у визначенні проблем фінансових ресурсів Фонду; розкритті та аналізі проблем механізму черговості виплат ФГВФО відносно вимог кредиторів неплатоспроможного банку; аналізі проблемної діяльності щодо управління активами Фондом гарантування вкладів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Однією з найболючіших проблем, яка набула резонансного обговорення, є розмір фінансових ресурсів та наповнення грошової корзини ФГВФО. Протягом 2014–2017 рр. Національним банком було віднесено до категорії неплатоспроможних 90 банків. Усі вони були учасниками Фонду і по них застосовувалася схема виплат гарантованої суми відшкодування. Однак чистих грошових коштів, сформованих із початкових зборів (у 2015–2017 рр. на ринку не появлялося нових банків), регулярного збору (який у середньому в 2014–2016 рр. становив лише 8% від усіх джерел) та доходу від інвестування у державні цінні папери (у середньому 3%), не вистарчило Фонду для розрахунку із вкладниками. Як результат, він був вимушений залучити додаткові джерела у вигляді позики від державних органів [1].

На нашу думку, перш ніж здійснювати так звану «очистку» та реформування банківської системи, потрібно було передбачити всі майбутні негативні наслідки як для вкладників, так і для банківської системи та економіки.

Зазначимо, що практично всі виплати вкладникам неплатоспроможних банків були профінансовані державою за допомогою випуску та подальшого продажу Національному банку ОВДП (монетизація) в обмін на векселі Фонду. Це відбувалося за рішенням Міністерства фінансів, яке також здійснювало вливання в капітали державних банків, у т. ч. «ПриватБанку» (необхідна сума – 150 млрд. грн.).

Через масовий відтік вкладників державні банки теж відчули проблему нестачі ліквідності, підвищення рівня просточених кредитів (NPL) і для підтримання капіталу на визначеному допустимому рівні були вимушені звернутися із проханням докапіталізації. Крім випуску й викупу ОВДП для фінансування потреб Фонду також було здійснено випуск та їх частковий викуп для фінансування державних банків. Нацбанком було застосовано механізм підтримки банків шляхом надання рефінансування. Останнє в кінцевому підсумку через необачливу політику НБУ видано банкам, які незабаром були визнані неплатоспроможними. Заборгованість неплатоспроможних банків перед НБУ зображено на рис. 1.

Загальна сума зобов'язань за кредитами рефінансування та підтримки ліквідності банків-банкротів становить 64,2 млрд. грн. На нашу думку, якщо й потрібно було таким чином стабілізувати паніку та «набіг на банк» (bank run), то тільки задля недопущення неплатоспроможності таких банків. Також потрібно було аналізувати майбутню поверненість цих кредитів, заставне майно (його переоцінку) та відповідальність власника банку. На сучасному етапі існує низька ймовірність того, що власники повернуть ці борги.

Усі ці події мали прямий негативний вплив на національну валюту, яка покликана служити

засобом нагромадження та якою Фондом виплачувалися кошти вкладникам. Вливання державних коштів із боку Міністерства фінансів та НБУ, масштабне знецінення національних грошей (девальвація щодо іноземних валют) призвели до інфляційних процесів та недовіри до гривні, її купівельної спроможності.

Дефіцит фінансових ресурсів для відшкодування вкладів поставив під сумнів спроможність Фонду, якісно та економічно обґрунтованою мірою гарантувати та відшкодувати вклади. Побоювання нестачі коштів у Фонді та їх масштабного знецінення, необізнаність про систему гарантування вкладів ще більше спонукало громадян до паніки та вилучення коштів із банків (withdrawal).

Відповідальність перед вкладниками та іншими кредиторами замість власників, акціонерів та пов'язаних осіб банку перейшла до сумлінних громадян – платників податків. Кошти вкладників у банках, видане рефінансування застосовувались для шахрайський дій та/або для конвертації в іноземну валюту (збільшувало попит на неї) та їх виведення.

Крім проблеми нестачі фінансових ресурсів існує пов'язана з нею проблема відсутності у Фонді інструментів та шляхів їх примноження. Згідно із законодавством, окрім боргових джерел, є лише один «чистий» канал збільшення ресурсів – інвестування в ОВДП. Проте Фонд не має коштів, щоб здійснювати інвестиційні операції. Розрахунок по сплаті «тіла кредиту» (51,61 млрд. грн.) та відсотків (74,22 млрд.) у сумі становить 125,87 млрд. грн. ФГВФО потрібно буде повернути дану позику [9]. Ми прогнозуємо, що вільних коштів для здійснення нових інвестицій в ОВДП для їх примноження, на жаль, не буде. А інших інструментів у Фонді поки що немає. У дохідній корзині залишається тільки регуляр-

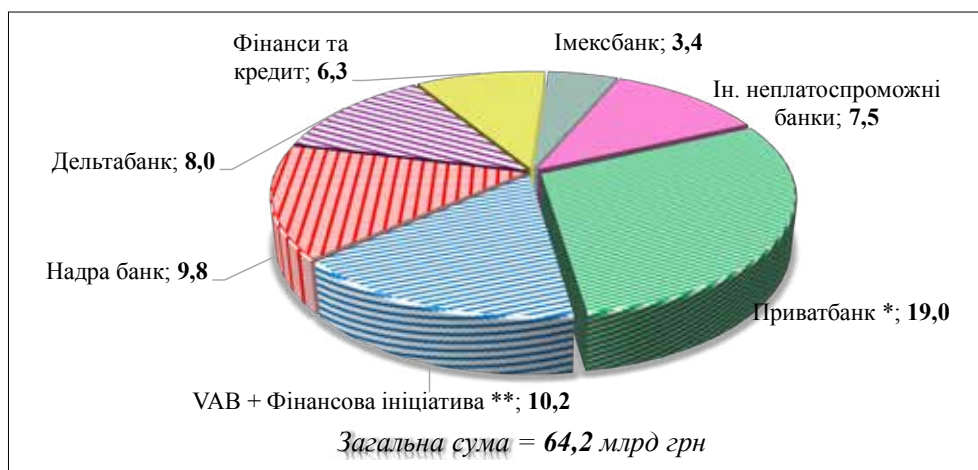

Рис. 1. Зобов'язання неплатоспроможних банків перед НБУ станом на 01.04.2017, млрд. грн. [7]

Примітка:

* – націоналізовано державою, проте власники неплатоспроможного банку (до націоналізації) так і не погасили взяті на себе зобов'язання за кредитами рефінансування. Прострочення станом на 19.12.16 становить 14 млрд. грн.

** – належали одному й тому самому власнику.

ний збір, але його недостатньо навіть для відшкодування, оскільки в середньому за останні роки він становить 3,5 млрд. грн., а виплати гарантованої суми вкладникам неплатоспроможних банків – у вісім разів більше.

Через це зростає моральний ризик із боку власників банків. Це пояснюється тим що регулярний збір до ФГВФО не пов'язаний із банківським ризиком. Вітчизняна банківська стратегія може передбачати сплату відрахувань до Фонду і практично несуттєву ризикову діяльність. Утім, банку простіше заплатити 0,5–0,8% від бази нарахування регулярного збору і здійснювати надризикові операції, залучати депозити під більші відсотки, видавати кредити інсайдерам та виводити кошти з банку. А просте населення, Міністерство фінансів разом із НБУ та Фондом усе одно відшкодують кошти за рахунок Державного бюджету України. Все це ще більше стимулює до безвідповідальності власників банків перед своїми кредиторами (вкладниками).

За весь час 20-річного існування Фонду, по суті, першого в постсоціалістичних країнах, доцільним було б уведення диференційованого збору на основі ризиковості банківських операцій та показників фінансового стану банку. В усіх розвинених системах нині впроваджено диференційований збір, щоб банк ніс відповідальність за свою діяльність і платив за ризики. За весь період існування ФГВФО, а особливо його вдосконалення у 2012 р., працівники та законодавці так і не впровадили додаткових аварійних інструментів для поповнення фінансових ресурсів. Позикові кошти від держави несуть у собі негативні наслідки.

Таким чином, ми доходимо висновку, що вітчизняний ФГВФО – просто **банкрут**. Це підтверджується його фінансовими показниками збитковості: у 2014 р. збиток становив 951 млн. грн., у 2015 р. – 66,63 млрд., у 2016 р. – 14,78 млрд. грн. [8]. Через високу закредитованість Фонду та низьку функціональну віддачу завдання погасити борги за його векселями надто складне. Через брак інструментів поповнення коштів є ризик неповернення позик від Мінфіну.

Відзначимо, що за допомогою державного бюджету, крім іншого, обслуговується державний борг. ОВДП, які було надано Фонду в обмін на його векселі, викуплено за готівку і перебувають у портфелі Національного банку. Через ризик нестачі фінансових ресурсів у Фонді для погашення позик пропонується реструктуризація або взагалі списання відсотків за користування позикою від Міністерства фінансів [5]. Фонд гарантування визнав, що буде не в змозі погасити відсотки за кредитом, як і взагалі всю суму позики.

Ми вважаємо, що за користування цими коштами він зобов'язаний сплатити як відсотки, так і основну суму боргу або хоча б довести свою велику функціональність шляхом стягнення цих витрат із власників неплатоспромож-

них банків. Це ж банк в особі його керівників, членів правління, акціонерів (осіб у структурі власності) або навіть ж його працівники, які залучили клієнта, взяли на себе зобов'язання за депозитним договором повернути кошти у визначений термін із відсотками. Чому тепер за всі ці прогалини та проблеми у банківській системі та системі гарантування вкладів розплачуються прості громадяни?

Крім проблеми економічно необґрунтованої суми відшкодування (зумовлено девальвацією та інфляцією) до 200 тис. грн., що було вже зазначено, існує гостра проблема механізму черговості виплат щодо задоволення вимог кредиторів. Справа в тому, що після прийняття рішення НБУ про ліквідацію та затвердження ліквідаційної маси виплати кредиторам банку, у т. ч. вкладникам із розміром понад гарантовану суму 200 тис. грн. (далі – 200+) та юридичним особам (далі – ЮО) виплачуються Фондом у затвердженій черговості. Черговість задоволення вимог до банку визначена статтею 52 Закону України «Про систему гарантування вкладів». Відповідно до неї, існує безпрецедентне право позачергового задоволення вимог Фонду (витрати у процесі ліквідації) та за активом, який є заставою. Переважно заставадержателем є НБУ. Крім того, відповідно до 1 частини статті 52, третю чергу займає зновтаки Фонд, а вже у четверту чергу включаються вимоги вкладників 200+ [4].

Специфікою є те, що вимоги кожної наступної черги задовольняються після повного задоволення вимог попередньої черги. Тобто щоб дійти до четвертої черги вкладників 200+ або сьомої (ЮО), потрібно погасити позачергові вимоги ФГВФО, позачергові вимоги НБУ, першу (здоров'я), другу (зарплата працівникам неплатоспроможного банку), третю (витрати знову ФГВФО) вимоги, і аж після цього всього, якщо залишаються кошти, виплачуються вкладникам 200+.

На нашу думку, це є зовсім несправедливо щодо клієнтів банків. Нагадаємо, що саме вкладник відкрив депозитний рахунок, тим самим забезпечуючи банк коштами. Він – першочергове джерело банківських ресурсів, тому захист інтересів таких вкладників повинен бути солідним. На жаль, більшість банкірів та регулюючих органів в особі НБУ та ФГВФО забуває про це твердження, що впливає на довіру до цих органів, оскільки включає себе всюди першими, як не у третю чергу (а вкладників 200+ – у четверту чергу), то й узагалі позачергово. Для наочного зображення несправедливості зобразимо на рис. 2 відсоток погашення кредиторських вимог 200+ та ЮО України.

Дискусійним є також питання щодо виплати заробітної плати працівникам неплатоспроможного банку у першу чергу замість виплат вкладів фізособам 200+ (четверта черга), оскільки працівники банку могли приймати участь у неправомірних діях або ж схемах із виведення

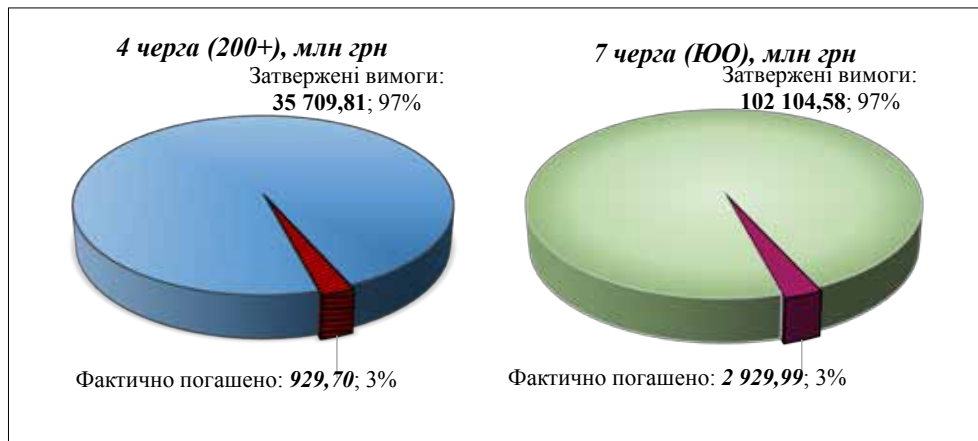

Рис. 2. Сума затверджених вимог вкладників 200+, юридичних осіб та їх погашення станом на 01.01.2017 [8]

коштів. Тут йдеться не про власників самих банків, а про менеджерів середніх та низових ланок: працівників бек-офісу, системних адміністраторів, за допомогою яких здійснювалися комп'ютеризовані проводки з виведення грошей або ж фронт-офісу, які залучали клієнтів, виконували плани показників, укладаючи фіктивні договори банківського вкладу (наприклад, банк «Михайлівський») та ін.

Відомим фактом є те, що більш ліквідні активи (котрі теж переоцінено й не відповідають балансовій вартості) перебувають у заставі НБУ під видане рефінансування. Сума від їх реалізації буде повернена НБУ. Станом на 01.01.2017 відсоток погашення вимог кредиторів становить: позачергово (НБУ та ФГВФО) – 5% (2,76 млрд. грн. із 55,5 млрд. грн.), друга черга (зарплата) – 78% (29,5 млн. грн. із 37,8 млн. грн.), третя черга (ФГВФО) – 11% (9,1 млрд. грн. із 81 млрд. грн.).

Ми вважаємо, що без зміни черговості виплат вкладникам удосконалювати процес продажу активів банків для збільшення їх показників практично не має сенсу, оскільки навіть після цього отримані кошти все одно будуть спрямовуватися на позачергове задоволення вимог НБУ та ФГВФО. Це буде все в інтересах і на користь НБУ та ФГВФО. У такому разі позитивного ефекту для захисту вкладників та відшкодування їм коштів досягнуто не буде.

Регулятор банків НБУ та гарант і захист вкладів – ФГВФО ставлять себе у більшому пріоритеті за самих вкладників і закладають свій інтерес у цьому. У США чи ЄС такого безпрецедентного ставлення до пріоритетності немає. Знову виникає запитання: чому вкладники та ЮО повинні платити за ризики і помилки Національного банку та Фонду через позачергове/пріоритетніше погашення кредиторських вимог та невідповідність гарантованої суми, економічній ситуації у державі?

До загальної проблеми черговості виплат вкладникам у межах гарантованої суми. Справа у тому,

що, згідно з частиною 2 статті 26 Закону України [4], Фонд у процесі здійснення тимчасової адміністрації (ТА) виплачує кошти з поточних рахунків та вкладів, термін яких завершився на день початку ТА. Іншими словами, клієнти, котрі уклали договір на довгостроковий термін, що підкреслює їхню довіру до банку, після визнання його неплатоспроможним вимушені очікувати закінчення терміну ТА. Крім того, напередодні визнання банку банкрутом попри заборону на приймання вкладів, згідно з постановами про віднесення банку до категорії проблемних, банки все одно залучали нові вклади, підвищуючи при цьому відсоткові ставки для досягнення ще більшого комерційного ефекту.

Більше того, через нестабільність на валютному ринку, знецінення гривні (а відшкодування відбувається тільки у гривні) вкладники вимушені очікувати і спостерігати за тим, як девальвуються їхні кошти, що не підпадають під гарантовану суму. Зобразимо в табл. 1 найбільші терміни здійснення ТА в неплатоспроможних банках України протягом 2014–2017 рр.

Окремі вкладники, щоб отримати свій депозит, були вимушені очікувати п'ять місяців. Ми

Таблиця 1
Окремі банки з найбільшими строками здійснення тимчасової адміністрації ФГВФО [8]

Назва неплатоспроможного банку	Термін дії тимч. адмін. (ТА)
ПАТ «Банк Михайлівський»	2 міс.
ПАТ «Банк Форум»	3 міс.
АТ «Брокбізнесбанк»	3 міс.
ПАТ «Юніон стандарт Банк»	3 міс.
АТ «Банк «Фінанси та Кредит»	3 міс.
АТ «Імексбанк»	4 міс.
ПАТ «ВіЕйБі Банк»	4 міс.
ПАТ «Міський Комерційний Банк»	4 міс.
ПАТ «КБ «Надра»	4 міс.
АТ «Дельта Банк»	5 міс.

розуміємо, що це були великі системні банки і потрібен був час для управління активами банку та ін. Проте чому вкладники (термін договорів яких не закінчився) повинні чекати на завершення ТА й аж після цього отримувати свої практично знецінені кошти? Нині на повернення цих коштів клієнт повинен чекати від одного до двох місяців, згідно з новим законодавством [4]. А якщо клієнту кошти потрібно терміново у зв'язку із форс-мажорними обставинами, чи здоров'ям? Така черговість виплат у межах гарантованої суми ставить під сумнів залучення коштів на довгостроковий термін.

Відзначимо, що клієнт, згідно з новим законодавством [3], уклав договір із можливістю його дострокового розірвання. За таких обставин він вимушений очікувати закінчення ТА всупереч своєму договору із банком. А як відомо, у процесі здійснення ТА всі повноваження та управління банком (ст. 34, ч. 5 та ст. 36, ч. 1 Закону України [4]) переходять до Фонду.

Можемо стверджувати, що одне суперечить іншому через те, що клієнт уклав достроковий договір із банком, а через його неплатоспроможність – фактично з Фондом. А тепер Фонд змушує такого клієнта очікувати завершення ТА і забороняє йому повернути вклад (згідно із договором) на першу вимогу. Доходимо висновку, що стаття 1060 Цивільного кодексу [7] суперечить статті 26 Закону України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» [4].

Також відзначимо, що ст. 21 Конституції вказує на те, що всі люди є вільними і рівними у своїх правах. Більше того, ст. 22 не допускається звуження змісту та обсягу прав [6]. Порушується принцип рівноправ'я через те, що одні клієнти мають право доступу до коштів, а інші, котрі уклали договір на довгостроковий термін (довірявши банку), – ні.

Існує проблема неефективності законодавства в розрізі повернення банків на ринок після визнання їх же неплатоспроможними. Банки подають позови до суду проти НБУ за ст. 73 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [2], де зазначено, що НБУ в разі порушення банком вимог або здійснення ризикової діяльності, яка загрожує інтересам вкладників, має застосувати заходи впливу на банк. А також, ст. 75 зазначено, що в разі визнання банку проблемним він має у термін до 180 днів привести свою діяльність відповідно до законодавства. Часто-густо НБУ визнає банки неплатоспроможними швидше, тому у них виникає можливість подати позов до суду, через, так би мовити, неправомірні дії регулятора.

Слід зазначити, що законодавче питання особливо тісно пов'язане із загальною проблемою у судочинстві. Суттєві розбіжності судових рішень впливають на вітчизняну систему гарантування вкладів та підривають довіру до неї з боку суб'єктів ринку. Репутація судової системи в Україні, на жаль, низька. Вона характеризується глибокою відсутністю довіри до

суду як органу, меті якого – справедливе судове рішення, котре б вирішувало будь-які питання по суті, не затягуючи часовий процес, а отже, і предмети заробітку.

Згідно із нашими дослідженнями судової практики, судова система частіше стає на бік великих позичальників, пов'язаних із неплатоспроможними банками. Вони ініціюють банкрутство, самоліквідацію, доказують у суді про існування душевних розладів і хвороб як наслідок недієздатності виконання умов кредитних договорів та продажу застав. Усі ці аспекти прямо пропорційно впливають на розмір фінансових ресурсів ФГВФО.

Однак мусимо визнати й те, що найчастіше у Фонді та НБУ недостатня або взагалі відсутня база доказів у судових процесах. Прослідковується непрофесіоналізм дій як із боку ФГВФО (юридичного департаменту) так і НБУ. Відсутні спеціалісти в юридичній та судовій справі, котрі б довели факт порушення законодавства, особливо з боку власників банків, щоб притягнути їх до відповідальності перед кредиторами.

Тоді виникає запитання: для чого Фонду недієздатний юридичний департамент, який потрібно фінансово обслуговувати, який працює не в інтересах кредиторів неплатоспроможного банку (у т. ч. вкладників), якщо не може довести факт зловживань із боку посадових осіб банку і притягнути їх до грошової чи майнової відповідальності?

Досвід кризи 2014–2016 рр. наводить приклади того, що банківський нагляд, як би це прикро не звучало, є неефективним. Один орган несе відповідальність за нагляд та визначення проблемності чи неплатоспроможності банківської установи (НБУ). Інший (Фонд) – отримує вже готовий неплатоспроможний банк, у якому по факту відсутні ліквідні активи та можливість розрахунку з кредиторами. За це мав би відповідати НБУ. Проте у разі банкрутства його повноваження як наглядача завершуються. Відповідальність за невідповідність вартості активів оціночній вартості втрачається, тому наступною проблемою, яка впливає на розмір фінансових ресурсів, є продаж та управління активами Фондом гарантування вкладів.

Відзначимо, що ефективність продаж активів Фондом знаходиться на вкрай низькому рівні. Це достатньо чітко зображено в табл. 2. Вона побудована на основі планових показників та обсягів торгів, які зазначено на сайтах Фонду [8] та інформаційному порталі Фонду <http://torgi.fg.gov.ua> по тижнях (сума реалізації активів). Для більш достатнього аналізу ми згрупували їх по місяцях і, таким чином, визначали загальну фактичну суму продажу (реалізації) активів неплатоспроможних банків протягом року.

За даними Фонду, балансова вартість активів неплатоспроможних банків – 448 млрд. грн. (18 млрд. дол. США) або 1/5 ВВП України. Оціночна вартість активів на момент формування

ліквідаційної маси – 99 млрд. грн. (1/4 від балансової), а фактична сума продаж – ще на порядок менша (рис. 3) [8].

Ми погоджуємося, що в 2016 та 2017 рр. Фонд збільшив обсяг продаж, проте це відбулося лише за рахунок виставлення дорожчих лотів. Але показники виконання плану продаж і розрив не змінилися, тобто суттєвого зростання, так званого «вистрілу» збільшення виконання плану продаж на 70–80%, не відбулося. Ситуація залишилася та сама, помінялися тільки цифри. Власне, тут має йти мова про ефективність продаж та управління активами банків-банкрутів. Фонд у сфері продаж ефективніше працювати не став.

Якби Фонд продав неліквідний актив за більшу ціну, це б тоді означало, що він ефективно й якісно продає (для розуміння: сміттевий актив за 1 млрд. грн.). А він лише виставив і виставляє у 2017 р. на ринок дорожчі активи (виставив коштовність, яку продав за ціною «сміттевого активу»).

Згідно з інформацією Фонду, вартість активів знижується, через те, що більшість позичальників перестає обслуговувати кредити. Рівень прострочених кредитів (non-performing loans,

NPL) зображено на рис. 4. Фонд не має досвіду з управління активами, він не може стягнути борги та притягнути до відповідальності. Програє суди, а власники тим часом «неофіційно», можуть опустити ціну (судами чи відсутністю покупців, де ціна знижується до самої мінімальної) та викупити свій актив.

Також у працівників Фонду відсутня мотивація поліпшувати показники обсягу продаж, оскільки вони не прив'язані до рівня їхньої зарплати. Спостерігаючи за роботою Фонду з продажу активів, ми дійшли висновку, що для нього головне – швидше позбутися активів та закрити всі питання щодо ліквідації банку. Його не дуже цікавить, хто і за скільки купує активи. У будь-якому разі Мінфін усе одно виділить кредити для можливих подальших виплат.

Висновки. У результаті аналізу проблематики діяльності ФГВФО доходимо висновку, що наявність проблем із фінансовими ресурсами несе велику потенційну загрозу як вкладникам через ризик не відшкодування вкладів, так і громадянам через можливі інфляцію та девальвацію національної валюти. Висока закредитованість засвідчує, наскільки Фонд є економічно несамостійним та залежним від позикових дже-

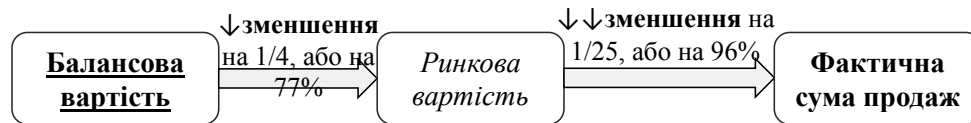

Рис. 3. Порівняння балансової, ринкової та фактичної суми продаж активів неплатоспроможних банків (складено автором)

Таблиця 2

Відсоток виконання планів продаж активів банків-банкрутів протягом 2015 р. – липня 2017 р.

Рік	Період продажів	План, млн. грн.	Факт, млн. грн.	Відсоток. викон. плану продаж, %
	Всього 2015 р.	13 702,963	1 034,607	7,55
2016	січень	2 253,927	79,425	3,52
	лютий	1 494,630	79,065	5,29
	березень	1 845,943	239,782	12,99
	квітень	2 090,872	238,486	11,41
	травень	4 840,329	135,504	2,80
	червень	4 309,990	167,572	3,89
	липень	4 733,270	192,960	4,08
	серпень	7 980,000	140,931	1,77
	вересень	12 200,000	490,530	4,01
	жовтень	10 063,130	333,444	3,31
	листопад	9 626,290	234,205	2,43
	грудень	9 152,570	275,957	3,02
	Всього 2016 р.	70 590,950	2 607,861	3,69
2017	січень	7 010,000	362,012	5,16
	лютий	6 615,990	101,386	1,53
	березень	16 577,150	251,250	1,52
	квітень	26 582,346	490,084	1,84
	травень	29 975,490	266,860	0,89
	червень	31 499,630	390,030	1,24
	липень	50 136,320	901,030	1,80

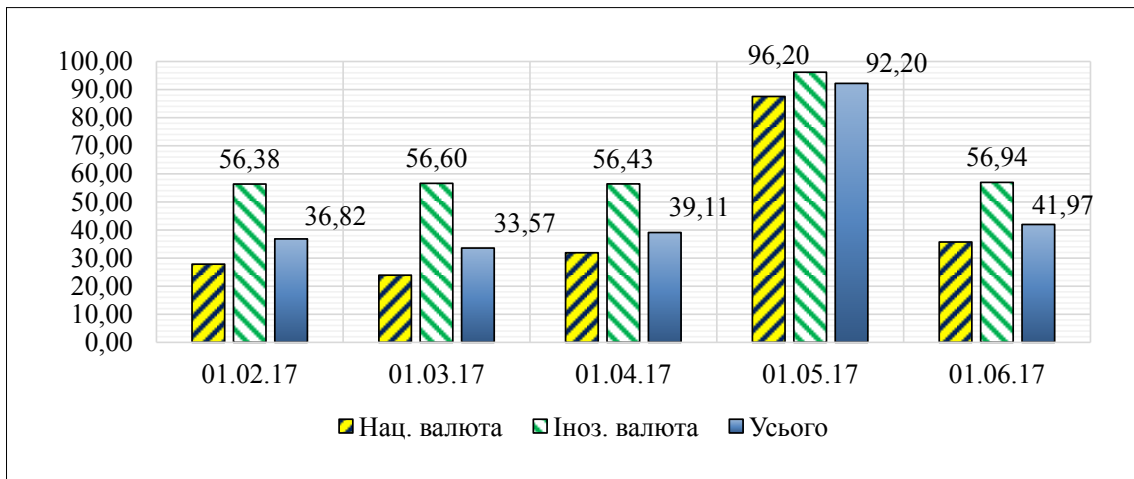

Рис. 4. Рівень NPL неплатоспроможних банків протягом 2017 р. [7]

рел, а отже, це несе потенційні загрози його ефективній діяльності. Використання позик від Міністерства фінансів України (тобто з доходів держбюджету) та НБУ (кредити, у тому числі монетизація) повинне бути чітко регламентоване та обмежене. Це варто зробити заради зменшення морального ризику з боку власників банків та недопущення зростання інфляції.

Вкрай необхідними також є зміна черговості задоволення вимог кредиторів неплатоспроможного банку, поліпшення роботи з продажу та управління активами. За зміни черговості на користь вкладників 200+ та ЮО (у другу чергу або позачергово) дало б змогу відшкодувати цим категоріям майже 12 млрд. грн. (2,76 (позачергово НБУ) + 9,1 (третя черга ФГВФО) = 11,86) із затверджених вимог 35,7 млрд. грн.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Адамик Б.П. Джерела формування коштів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та аналіз їх використання / Б.П. Адамик, А.С. Скірка // Український журнал прикладної економіки. – 2016. – Т. 1. – № 3. – С. 5–20.
2. Закон України «Про банки і банківську діяльність», ред. від 10.06.17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/Z6kZhL>.
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов повернення строкових депозитів», від 14.05.15 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/ZGrGvw>.
4. Закон України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», ред. від 19.11.16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/y62bv3>.
5. Зрозуміти, пробачити і заохотити: Фонд не виплатить борги [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/NpQkgW>.
6. Конституція України, ред. від 30.09.16 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/8lmc8>.
7. Сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.
8. Сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fg.gov.ua/>.
9. Скірка А.С. Аналіз діяльності Фонду гарантування вкладів у кризовий період 2014–2016 рр. / А.С. Скірка // Бізнес Інформ. – 2017. – № 2. – С. 242–252.
10. Цивільний кодекс України, ред. від 10.06.17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://goo.gl/uQ0BTD>.